

A magyar gazdasági modell

2013 június 23. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Igen, a magyar állam lépten-nyomon beavatkozik. Teljes mértékben igazuk van azoknak, akik szerint ez szembemegy azokkal az értékekkel, amelyek kétszáz éve naggyá tették Európát. Csak éppen abban nincs igazuk, hogy Európa ma ugyanaz lenne, mint kétszáz évvel ezel?tt.

Kétszáz éve kísért a gondolat, hogy a magyarságnak különös, rendkívüli szerepet szán a sors, kelet és nyugat határán nekünk kell kiküszködnünk magunkból valami világra szóló teljesítményt, amellyel továbblendíthetjük a történelem elakadt kerekét. Kimondva-kimondatlanul ez épp úgy hozzátartozik nemzeti önképünkhöz, mint a balsors és elbukásukban nagyszer? forradalmaink emléke.

A gondolat nem alaptalan. És nem csak azért, mert a sors minden magát a feladatnak nekiszánó nemzetnek fontos szerepet juttat. Hanem azért is, mert valóban két nagy világértelmezés határán megtelepedvén egyedülálló lehet?ségünk van arra, hogy önmagunkban új min?séggé békítsük össze a kett?t – persze arra is, hogy a kett?s vonzás szétszakítva sodorja bénultságba nemzetünket. Abban a korban élünk, amikor mindkét hatás egyszerre ér bennünket, új min?ségek vannak szület?ben, miközben megosztottságunk is új mélységeket váj közénk.

Legalábbis európai lépték? kérdés, hogy mi magyarok melyik irányba haladunk tovább. Senki számára nem lehet kétséges, hogy Európa válaszút el?tt áll, egyre több remény bizonyul csalfa illúziónak, és a jöv? egyre bizonytalanabb. A földrész vezet? politikusai a napi ügyek kezelésével vannak elfoglalva, a távlatos gondolkodás szinte egyiknek sem sajátja. Pedig a jöv? víziója nélkül a jelen problémáira sem lehet megoldást találni. Nem arról van szó, hogy az egyedül lehetséges jöv?t kell felrajzolni – ez nem is lehetséges, az utópiák végül mindig tévedésnek bizonyulnak. De hosszú távra szóló gondolkodás nélkül nincs megoldás a jelen problémáira sem.

Ahhoz, hogy a jöv?r?l megtudjunk valamit, a jelent kell helyesen értelmeznünk. Ahhoz pedig, hogy a jelen folyamatait megértsük, szükséges, hogy ha csak röviden is, de történelmi lépték? visszatekintést tegyünk az id?ben. Az emberi civilizáció centruma az elmúlt évezredek során hosszú vándorutat tett meg, amíg a középkorban Nyugat-Európába érkezett, és ott egy évezredre meg is állapodott. E megállapodás nem jelent mozdulatlanságot, természetesen a középkornak is megvoltak a maga szellemi és gazdasági forradalmai, de a társadalmi struktúra majd ezer éven át alapvet? változások nélkül is alkalmasnak mutatkozott a civilizáció b?vülve megújuló fenntartására.

A sz?kebb értelemben vett Nyugat-Európa történelme jól ismeri a 13-iktól a 18. századig tartó változatlanság id?szakát – generációk sora élte ugyanazt az életet, amelyet el?dei és utódai.

E változatlanság mélyén, a jelen felszíne számára láthatatlanul persze hatalmas civilizációs kéregmozgások zajlottak, amelyek látványosan pattantak ki a francia forradalom földrengésében. Az igazi változást azonban nem ez, hanem egy új világértelmezés hozta el, amelynek számos megnyilvánulása közé tartozott sok más mellett az ipari forradalom, az urbanizáció, a politikai pártokra alapozott parlamentarizmus, a közoktatás, az egyén szabadságának felértékel?dése, a kultúra és a sajtó tömegesedése, a törvény el?tti egyenl?ség gondolata, és a feltalálásnak, mint a problémamegoldás új megközelítésének feltalálása. Mindez együtt a korábbiaknál sokkal sikeresebb és hatékonyabb társadalmi szerkezetet eredményezett, és ha voltak is csoportok és rétegek, amelyek vesztesei lettek a fejleményeknek, Nyugat-Európa lakosainak egyre nagyobb hányada élt érzékelhet?en jobb

min?ség? életet, mint a szülei.

A 19. század Nyugat-Európa, vagy most már tágabban felfogva Európa aranykora volt, efel?l semmi kétség. A gyarapodás évszázada volt ez, a szellemi és anyagi gyarapodásé egyaránt. Karl Marx az értéktöbblet fogalma segítségével világosan leírta, miként ment ez végbe, meghatározta a vagyon keletkezésének mechanizmusát, és nem igazán róható fel neki, hogy a jelen helyes elemzése után a jöv?t, mint szinte minden utópia, toronyiránt, az akkori jelen folyamatait egyenes vonallal meghosszabbítva képzelte el. Az értéktöbblet mindenesetre addig soha nem látott b?ségben jött létre, és Európa úgy emelkedett a világ urává, hogy saját polgárainak boldogságszintje is rohamosan emelkedett.

A társadalmi kéregmozgások azonban, akár a földgolyó hatalmas lemezeié, soha nem állnak meg. Miközben a 19. század végére Európa szelleme, gazdasága és katonai ereje dübörögve robogott új, a történelemben addig soha nem látott magasságok felé, a mélyben fenyeget? folyamatok indultak meg. Marx tévedett, nem a kizsákmányolt, kisemmizett proletár kapott öntudatra, sokkal inkább a spanyol filozófus, Ortega y Gasset kifejezése: a tömegek lázadása írja le azt, ami bekövetkezett. A tömeg volt az, munkásostul, parasztostul, kispolgárostul, amely fellázadt az ellen, hogy mindenben az elit dönt, hogy az elit kultúráját kell fogyasztania, az elit mintáit kell követnie.

Ennek a lázadásnak nem a nincstelenség, ellenkez?leg, a lassú gyarapodás volt a f?t?anyaga: noha az egyes embereknek csak kevés szabadon elkölthet? pénzük volt, a tömeg együttesen mint hatalmas vásárlóer? jelent meg a színen, és a t?kés, saját profitérdekeit szem el?tt tartva gondolkodás nélkül állt e vásárlóer? szolgálatába.

A tömeg el?ször javakat akart, megkapta; utána szája íze szerinti kultúrát akart, megkapta azt is; végül politikai hatalmat is akart – és a hatalméhes politikusoktól megkapta e hatalom illúzióját. Íme a bolsevizmus és a nácizmus forrásvidéke, ahonnan kiáradt a világra. Súlyos tévedés azt hinni, hogy nácik csak Németországban, bolsevikok csak Oroszországban voltak. Az egész európai civilizációt megfert?zte ez a kétfej?, de közös test? eszmeszörnyeteg. A tömegek mindenütt lázadtak, és csupán a történelmi kényszerpályák azok, amelyek egyes államokat az ezen lázadás hullámhegyén feltámadó diktatúrák karjaiba löktek, míg másokat meg?riztek a demokrácia számára. Az angoloknak is megvoltak a maguk nácijai és bolsevikjai, a franciáknak is.

A második világháborúban Európa megvívta a maga újabb, sokadik vallásháborúját, ezúttal a tömegek lázadása ellen, és a liberális piacgazdaság a bolsevizmus segítségével legy?zte a nemzetiszocializmust.

A 18. század utolsó harmadában kiforrott nyugat-európai világértelmezés, ha az ördöggel cimborálva is, ha egész népeket annak átengedve is, ha az új világhatalom, az Egyesült Államok segítségével is, de kiállta a próbát. Francis Fukuyama a berlini fal leomlása után írta meg világhír? tévedését a történelem végér?l (melyben az emberiség, megszabadulva a szovjet birodalomtól, ím behajózott a liberális piacgazdaság örök révébe), Nyugat-Európa azonban már 1950-ben mélyen hitt benne, hogy a kör bezárult, a történelem beteljesült, és létrejött az a társadalmi berendezkedés, amelynél alapvet?en jobb el sem képzelhet?.

Adam Smith, a nyugati világ talán legnagyobb hatású gondolkodója 1776-ban megfogalmazta a „láthatatlan kéz” elméletét (ne az állam kormányozza a gazdaságot, hanem a kereslet és kínálat közötti spontán, „láthatatlan” viszonyok), és úgy látszott, hogy ez a kéz végs? gy?zelemre vezeti a most már euroatlanti civilizációt.

A társadalmi kéregmozgások azonban természetesen most sem álltak meg. A felszínen megint sokáig nem volt látható, ami a mélyben zajlik, de az a feltételezés, hogy most már odalent is nyugalom van, súlyos tévedésnek bizonyult. Sokáig úgy t?nt, hogy a kihívás kívülr?l érkezik, az arab világ, Kína, India fel?l. Ett?l azonban Európa sokáig nyugodtan alhatott. Az arab vagy inkább iszlám kihívás, egyes megnyilvánulásai bármily látványosan tragikusak is, legföljebb megkarcolni tudta eddig az euroatlanti társadalmi építményt, Kína nem mutatkozik támadónak, India még nem elég er?s.

A fenyegetés belülr?l jön. E fenyegetésnek csupán el?rengése az a pénzügyi válság, amely emberek millióit tette földönfutóvá, és amely nemzetek mindennapjait keseríti meg.

A java még csak most jön. A fenyeget? igazi, mélyre ható válságnak csupán az egyik neve a globalizáció, és nem is a legalkalmasabb neve. Valójában ismét kétfej? szörnyeteggel állunk szemben. Az egyik a civilizációnknak az a képessége, amellyel képes tökéletesen kijátszani, önmaga ellen fordítani a láthatatlan kezet.

A másik az a jelenség, hogy a ráció maga alá gy?rte a hitet. Nézzük el?ször az utóbbit. Az emberi gondolkodás egyik alapformája a hit – nem egyik vagy másik vallás hittételeinek feltétlen elfogadása (és a másikénak

elutasítása), hanem az a meggy?z?dés, hogy a dolgok végtelen bonyolultságát egészében átlátni nem lehet, bizonyos dolgokat, köztük alapvet? fontosságúakat is az ember elfogad úgy, ahogy generációk továbbörökítik. Mi több, nemcsak elfogad, hanem azonosul is velük, hagyja, hogy meghatározó döntéseiben szerepet játsszanak – jelent?s részben az egész életét rájuk bízza.

A felületes szemlél? azt hihetné, hogy a hit az, amely merev keretek közé szorít, és a ráció segít rugalmasan alkalmazkodni a valósághoz. Ezzel szemben az igazság az, hogy mindig a ráció, az ész az, amely érint? irányban kivágódik a valóság gomolygásából (ekképpen el is hagyva azt), a hit, az érzés ezzel szemben követi annak kanyargó felületét. Az ész mindig toronyiránt próbál haladni, a hit tapogatózva, kerülgetve az akadályokat.

Azzal, hogy Európa hátat fordít a hitnek, és a rációra, saját eszére bízza magát, elvesztegeti saját önfenntartó erejét. A legtöbb európai ország a demográfiai szakadék szélén tántorog, és még csak tudomást venni sem hajlandó err?l a tényr?l. A ráció er?szakos szektái, cinikus haszonles?i és élveteg életélvez?i rendeznek országos és nemzetközi hecceket melegjogokról és n?i egyenjogúságról, miközben a családba, a gyerekbe, a következ? generáció iránti felel?sségbe vetett hit romokban, és már ma sem látható, hogyan lehet majd elkerülni a rohamosan elöreged? társadalmakat fenyeget? gazdasági összeomlást.

A ráció nem tud mit kezdeni a nemzettel, a hazával, számára az csak rög, amelyhez nem hajlandó kötni magát. A ráció gúnyosan röhög a nemzetek Szózatain, gúnyosan röhög azokon, akiknek a himnuszuk hangja könnyeket csal a szemükbe.

A gúny nem eredménytelen: Európai fiai és lányai közül egyre többen hagyják el hitüket a nemzetükhöz tartozásukban, és lesznek – nem európai polgárokká, hanem keser?en hazátlanná, idegenek közt sodródókká. Miközben új népek foglalnak itt új hazát maguknak, hozván magukkal a maguk kultúráját. Az ? hitük pedig er?s, mint a k?fal, amellyel már az ? Európájukat kerítik.

A rációtól idegen a szolgálat gondolata. A hit arra tanít, hogy minden embernek szolgálata van, minden ember, még a szellemileg sérült is munkása a Mindenségnek, és az élete akkor értékes, ha kifelé, a többiek felé irányul. A ráció ezt a felfogást még értelmezni sem tudja, a Mindenség szolgálata számára nem racionális.

A hit nem fél az elit fogalmától, mert tudja, hogy létezik mértékadó, szolgáló elit – emelkedjenek hát ki a legjobbak, hogy a legtöbb teher jusson nekik. A ráció tagadja az elitet, amely azért így is létrejön, de nem szolgáló, hanem habzsoló lesz, a habzsolásban adva mintát a fellázadt tömegnek.

A ráció a sajátos életformákkal sem tud mit kezdeni. A rációt, amely büszke önállóságára, megalapozott döntéseire, valójában a vágyak vezetik az orránál fogva. A mi korunk a kitenyésztett vágyak kora, profitérdekek teremtenek azel?tt soha nem létezett vágyakat, hogy azok az irányított fogyasztásban keressenek kielégülést.

A világméret? veszély abban rejlik, hogy a globalizált értékesítés az egész világ számára standardizált vágyakat ébreszt, hogy azokat standardizált, ezért hatékonyan termelhet? árukkal elégíthesse ki. A 18. század el?tt minden nép sajátos vágyakat követett, a maga életformájának koordinátái között élte az életét, minden egyén azon belül jutott el?re vagy maradt hátra, ambíciói és képességei szerint.

Minden életforma felkínálta az elégedett élet saját vágyképét: az egyik országban a protestáns, puritán gyarapodást, a másikban a szemlél?dést, a harmadikban a békés földm?velést, a negyedikben a tisztes iparosságot, a nomád állattartást vagy éppen a m?vészéletet. A globalizáció a vágyaknak ezt a sokszín?ségét lesöpörte az asztalról, és az egész világot a nyugat-európai, majd az amerikai, megszerzend? tárgyakban kifejez?d? vágyakkal oltotta be – anélkül, hogy az annak kielégítésére alkalmas társadalmi szerkezetet is nyújtotta volna mellé.

És itt lép m?ködésbe a nyugat-európai piacgazdaság egyik súlyos torzulása. A hitel eredetileg kett?s funkció ellátására született: a segítségével el lehetett választani az értékesítés helyszínét a kifizetését?l (a szövetet Firenzében adták el, és Genovában vették fel az árát), másik funkciójában pedig segített megkeresni a t?ke leghatékonyabb m?ködési formáit (a bank összegy?jtötte a betéteket, és kikölcsönözte a vállalkozóknak). A hitel mindkét esetben a gazdaság részese, így értette Széchenyi is, amikor nagy hatású m?vét közreadta.

A modern gazdaságban azonban a bankok sokkal hatékonyabb, nagyobb nyereséggel kecsegtet? tevékenységre találtak: a javak megszerzésére vágyó lakosságnak kezdtek fogyasztásra hitelezni, amivel kiszolgáltatták az embereket a konjunktúra-dekonjunktúra árapályának. Dagály idején a fogyasztási hitel a gazdaságot is pörgeti,

hiszen megn? a fogyasztás – ám a kérlelhetetlenül bekövetkez? gazdasági apály során a rendszer automatizmusa öner?sít? módon mélyíti a válságot, ellehetetleníti az adósokat, és drasztikusan visszaveti a fogyasztást, ami a termelés válságát, a munkanélküliség megugrását hozza magával.

Ezek a válságok azonban még kezelhet?k. A kisemberek belerokkannak, de a rendszer m?ködik tovább. Az igazi baj akkor kezd?dött, amikor az országok kezdték rendszerszer?en hitelb?l finanszírozni magukat. Ez a gyakorlat egy immár önjáró, önmagát tápláló szörnyeteg-mechanizmust segített életre. A hitel, amelynek egykor a t?ke hatékonyságának növelése volt a feladata, állami szint? értéktöbblet-elvonó eszközzé redukálódott.

Amíg csak az egyes emberek adósodtak el, az elvonás országokon belül maradt. De a folyamat itt nem állt meg. A politikusok, hogy megválasszák ?ket, utánamentek választóik vágyainak, és mivel a legtöbb ország nem volt képes a vágyott javak értékét megtermelni, államhitelb?l kezdték finanszírozni a szavazók vágyainak kielégítését.

Egyre több ország verte magát adósságokba, és ezzel az értéktöbblet-elvonás világméret? szintre emelkedett. A bajt katasztrófává növelte, hogy noha Európa országai különböz? életformákat alakítottak ki az évszázadok során, a globális pénzügyi szerkezet ezt nem vette figyelembe.

A nyugat-európai gondolkodás szerint minden polgárnak megtakarítással kell rendelkeznie, és valóban ezt is teszik, az állam tehát a saját hitelfelvételét a bels? megtakarításokból finanszírozhatja. A dél-európai életnorma azonban nem megtakarító, az ottani államoknak tehát máshonnan, kívülr?l kellett hiteleket szerezniük.

Szereztek is, hosszú ideig szinte korlátok nélkül. Hogy megkönnyítsék a hitelfelvételt, saját gazdasági adataikat folyamatosan meghamisították, a nyugat nagy pénzintézetei pedig, noha pontosan tudták, hogy mi az igazság, szemet hunytak, mert a rendszer továbbm?ködtetése állt érdekükben. Így jött létre és teljesedett ki az a pénzügyi mechanizmus, amely a kamatokon keresztül az értéktöbbletet a szegény országokból a gazdagok felé áramoltatja mind a mai napig.

A Nyugat mindig is igyekezett elvonni az értéktöbbletet a világ többi részét?l. Az els? id?szakban, a földrajzi felfedezések korában ez egyszer? rablóhadjárat formáját öltötte, a felfedez?k kifosztották a területet, amelyet meghódítottak.

A rabolnivaló elfogytán a nyersanyagok mind szervezettebb kitermelése lett a cél, az egzotikus elefántcsonttól egészen a nehézfémekig. Hamarosan kiderült, hogy a bennszülött lakosság nem csupán olcsó munkaer?ként, hanem vásárlóként is felhasználható, megindult hát a perifériákon kitermelt nyersanyagokból a nyugati országokban megtermelt javak visszaszállítása, ezzel a módszerrel a profit megtöbbszörözése. A mechanizmus segítségével stabilizálódott az a folyamat, amely az értéktöbbletet a szegényekt?l a gazdagok felé, a szegény államoktól a gazdag államok felé terelte.

A hitel segítségével a rendszer min?ségileg új szintre emelkedett: az értéktöbblet elvonásához a termelésben való részvétel szükségtelenné vált. Ma már nincs szükség a klasszikus közgazdasági példafolyamatra: megtermelni a gyapotot Indiában, nadrágot sz?ni bel?le Angliában és visszaszállítva eladni az indiai gyapotmunkásoknak. Tökéletesen elegend? a pénz mozgatása – ráadásul pusztán virtuális pénzé, számítógépeken futó jeleké. De szükség van még valamire: hogy a pénzvilág maga határozhasson arról, kinek milyen kamattal ad kölcsönt, és kit?l milyen kamattal vesz fel hitelt.

Nézzünk egy konkrét példát. Minden ország nemzeti bankjának sok milliárd eurós/dolláros tartalékot kell képeznie, hogy a pénzvilág fel?l érkez? spekulációs támadásokat ki tudja védeni. A legtöbb országnak erre saját pénze nincs, a gazdag országoktól vesz fel hitelt. De éppen mivel nincs elég saját pénze, a gazdaságát a pénzvilág sérülékenynek min?síti, és csak magas kamatra kap államhitelt, öt vagy akár tíz százalékra.

A felvett hitelt felel?tlenség volna nem fialtatni, be kell fektetni, de nyilvánvaló, hogy kockáztatni nem lehet, csak nagyon megbízható partnernek lehet kihelyezni. A legmegbízhatóbbak a gazdag államok, azok állampapírjait kell megvenni – mondjuk egyszázalékos kamattal.

Íme a tökéletesen zárt rendszer: Szegényország ötszázalékos kamatra hitelt vesz fel Gazdagországtól, majd ugyanazt a pénzt egy százalékra ugyanannak kihelyezi. Magyarra fordítva: Szegényország minden évben a felvett hitel négy százalékát kitev? értéktöbbletet ad Gazdagországnak. Mib?l? Az általa megtermelt értéktöbbletb?l. És ha ennyi többlet nem keletkezik – hiszen az adósságszolgálat minden többletet elvisz –, nem marad más, mint hogy hitelb?l finanszírozza még a kamattörlesztést is. Még magasabb kamattal.

Nem volna helyes, ha a baloldali gondolkodók hibájába esnénk, és az értéktöbblet-elvonás mechanizmusát mindenest?l elítélend?nek tartanánk. Ahhoz, hogy egy társadalom m?ködni tudjon, hatalmi hierarchiára van szüksége.

Azoknak, akik a hierarchia pozícióit betöltik, képeseknek kell lenniük arra, hogy akaratukat rákényszerítsék a többiekre. Olyan helyzetbe kell kerülniük, hogy a közösség tagjainak minél nagyobb részét érdekeltté tudják tenni parancsaik követésében, illetve ellenérdekeltté azok megtagadásában – magyarán rendelkezniük kell a jutalmazás és büntetés eszközével. A vezet?knek ezért a javak olyan mennyiségét kell megszerezniük vagy legalábbis ellen?rzésük alatt tartaniuk, amelyb?l folyamatosan sok más embernek – a jutalmazottaknak és a büntetések végrehajtóinak – is tudnak adni.

Olyan mechanizmusra van tehát szükség, amely a javakat folyamatosan a hatalmi pozícióban lév?k felé áramoltatja. A hatalom és a vagyon olyan viszonyban áll egymással, mint az anyag és az energia: egymást feltételezik, egymásba alakulnak. Ahhoz, hogy egy társadalom tagolt legyen, a javakat össze kell gy?jteni, fel kell halmozni. A javak koncentrációja nélkül nincs hatalom, hatalom nélkül nincs társadalom. Egy társadalom azáltal válik stabillá, hogy a vagyonkoncentráció tartósan m?köd?képes mechanizmusait m?ködteti, de olyan mechanizmust, amely a lehet? legtöbb résztvev? számára megadja az elviselhet? élet, mi több, a legalább csekély mérték? felhalmozás lehet?ségét. Ha azonban a mechanizmus eltorzul, és immár az államok közötti vagyonkoncentráció lép m?ködésbe, ha állandósul az az állapot, hogy a megtermelt értéktöbblet a szegény országokból a gazdagok felé áramlik, akkor a világrend felborul.

Éppen ennek vagyunk most tanúi. Nem a gonosz esküdött ellenünk. Miért ne hinnénk el, hogy sok nyugat-európai politikus ?szintén szeretné, ha a lemaradó országok felzárkóznának. A rendszer azonban ennek a beleprogramozott automatizmusnak az erejével dolgozik ellene. Olajozott mechanizmus szívja el a gazdasági er?t a szegényekt?l, és pumpálja a gazdagok felé. Hogy a helyzet még tragikusabb legyen, a gazdagok ebb?l nem felvirágzást vásárolnak, hanem csupán önpusztítóan felpörg? önzést és fogyasztást. És ennek a romhalmaznak a tetején boldogan lobogtatják szivárványszín lobogóikat az önmagát túlélt politikai liberalizmus kiöregedett forradalmárai.

A válság valóban nem kisebb, mint amelyik a Nyugatrómai Birodalmat er?tlenítette el. Európa késhegyig men? harcokat vív a melegek házasságának közjogi elismerése körül, miközben új barbár hadak özönlenek a gyermektelen európaiak helyére, új eszmékkel, amelyekt?l a melegeknek igazán okuk van félniük. Európai hecckampányok zajlanak az integrálódás útveszt?iben botladozó kisebbségek körül, miközben olyan új barbárok foglalnak tért, akik lángszóróval oldják meg a kisebbségi problémákat. Európa doktriner elméletekkel köti magát gúzsba, miközben jönnek, akiknek éppúgy minden megengedett az új honfoglaló háborúban, mint egykor a Rómát megdönt? barbároknak.

Adam Smith nagy gondolkodó volt, a maga korának kérdéseire zseniális válaszokat adott. Európa azonban beleesett az eszmék megcsontosodásának csapdájába: a megváltozott viszonyok között, az új helyzetben egyre a régi válaszokat hajtogatja, egyre a régi megoldásokkal próbálkozik. Immár a liberalizmus az, amely ?skonzervatívnak mutatkozik: ha az apámnak, nagyapámnak jó volt, nekem is jó lesz.

Hát nem lesz jó. Eljött a látható kéz ideje, az államoknak, különösen a hitelcsapdába sodródott államoknak határozottan be kell avatkozniuk a folyamatokba. Még akkor is, ha ez a beavatkozás rengeteg törmeléket sodor magával. Még akkor is, ha rengeteg érdek sérül. Európa az elmúlt két évszázad liberális vívmányait csak úgy védheti meg, ha egyáltalán túléli a válságot, ha marad, aki megvédjen bármit is. Ahhoz, hogy szabadságban élhessünk, hogy a gyerekeink is szabadságban n?hessenek fel, képesnek kell lennünk megújítva meg?rizni magunkat. És ez a régi módon már nem lehetséges.

Erre a történelmi kihívásra az egyik lehetséges válasz a magyar modell. Amelyet nem a kormány hívott életre, hanem a választók, amikor egy politikai er?t – Európában szinte példa nélküli módon – alkotmányos többséggel ruháztak fel. A kormány csupán elfogadta a megbízatást, és nem félt használni a választók által ráruházott hatalmat.

Semmi okunk vitatni, hogy a magyar törvényhozás és a magyar kormány évszázados szokásjogot sért. A klasszikus piacgazdasági modellnek egyik alappillére, hogy két fél között létrejött polgári szerz?désbe harmadik fél nem szólhat bele, mi több, bármelyik fél megkövetelheti az államtól, hogy a szerz?dést a másik féllel a hatalom eszközeivel is betartassa. A Magyarországon megkötött sok százezer devizaalapú hitelszerz?dés éppen ilyen.

A magyar törvényhozás azonban kétszáz éves jogelvet felrúgva ezt a szerz?dést felülírta, és harmadik félként alapvet?en megváltoztatta. Semmi csodálkoznivaló nincs azon, hogy az eltorzult világgazdasági folyamatok haszonélvez?i, a nyugat-európai politikusok és üzletemberek felháborodva fogadják ezt a döntést. Viszont mi tudjuk, hogy családok százezrei menekültek meg az anyagi összeomlástól azzal, hogy a magyar törvényhozás ebben az esetben er?hatalommal megtörte az értéktöbblet elvonásának folyamatát.

A klasszikus piacgazdaság arra törekszik, hogy az állam a lehet? legkevésbé legyen szerepl?je a gazdaságnak, azt engedje át a kereslet és a kínálat önszabályozásának.

A magyar kormány azonban félretolja ezt az elvet, és egyre nagyobb súlyú gazdasági szerepl?vé lép el?, els?sorban a lakossági közszolgáltatások területén. Hiszen bebizonyosodott, hogy Adam Smith láthatatlan keze itt bénán csüng, az árakat az eladó diktálja, már-már kénye-kedve szerint. Az eladó persze a gazdag állam vállalata, a haszon, az értéktöbblet közvetve vagy közvetlenül odavándorol. Lehet, hogy az állam nem hatékony tulajdonos, de legalább a profitot képes az ország határain belül tartani. A liberális demokrácia alapja az egyén szabadsága, még akkor is, ha az egyén rosszat tesz önmagának.

A magyar kormány és törvényhozás azonban azt mondja, hogy ha ez a szabadság önpusztító, akkor akár hatalmi eszközökkel is korlátozható. És ha a független igazságszolgáltatás megtiltja az államnak, hogy megtiltsa a hajléktalanoknak az aluljárók szeméttelepp? züllesztését, akkor olyan törvényt alkot, amely az igazságszolgáltatást megakadályozza ebben a megakadályozásban.

Igen, a magyar állam lépten-nyomon beavatkozik, keze újra és újra láthatóvá válik. Teljes mértékben igazuk van azoknak, akik szerint ez szembemegy azokkal az értékekkel, amelyek kétszáz éve naggyá tették Európát. Csak éppen abban nincs igazuk, hogy Európa ma ugyanaz, mint kétszáz évvel ezel?tt, hogy ma ugyanazokkal a problémákkal szembesül és ugyanazokat a megoldásokat kell alkalmaznia. A világ gyökeresen megváltozott, és tudomásul kell vennünk, hogy a jöv?nket, gyerekeink jöv?jét csak új megoldások menthetik meg.

Bencsik Gábor - demokrata.hu

Ajánló